

Súd: Najvyšší súd SR  
Spisová značka: 9Sžsk/60/2020  
Identifikačné číslo spisu: 2019200211  
Dátum vydania rozhodnutia: 24.03.2021  
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová  
Funkcia: sudca  
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:2019200211.1

## ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členiek senátu JUDr. Jany Martinčekovej a JUDr. Violy Takáčovej, PhD., v právnej veci žalobcu: V. F., nar. XX.XX.XXXX, bytom X. U. Č.. XXX/XX, B., právne zastúpeného: Mgr. Lukáš Radoský, advokát so sídlom Školská č. 326/11, Krakovany, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom Ul. 29. augusta č. 8 a 10, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 39750-2/2019-BA z 30. apríla 2019, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 48Sa/12/2019-61 zo dňa 10. februára 2020, takto

### rozhodol:

- I. Najvyšší súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť žalobcu z a m i e t a .
- II. Žalovanej náhradu trov kasačného konania n e p r i z n á v a .

### Odôvodnenie

1. Krajský súd v Trnave rozsudkom č. k. 48Sa/12/2019-61 zo dňa 10.02.2020 zamietol správnu žalobu proti rozhodnutiu žalovanej č. 39750-2/2019-BA z 30.04.2019 (ďalej len „preskúmané rozhodnutie“).
2. Preskúmaným rozhodnutím žalovaná zamietla odvolanie proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 200-003567-CA04/2019 zo 06.02.2019, podľa ktorého žalobcovi od 08.10.2018 do 31.12.2018 zanikol nárok na materské a opätovne mu nárok na materské vznikol od 01.01.2019. Sociálna poisťovňa, pobočka Trnava v odôvodnení svojho rozhodnutia poukázala na to, že žalobcovi bol ako inému poistencovi priznaný nárok na materské od 03.10.2018, t. j. odo dňa prevzatia dieťaťa do starostlivosti za obdobie, počas ktorého je splnená podmienka prevzatia dieťaťa do starostlivosti s tým, že táto podmienka je splnená v období, počas ktorého žalobca poskytoval dieťaťu starostlivosť, ktorú dovtedy dieťaťu poskytovala jeho matka. Správny orgán prvého stupňa poznamenal, že účelom materského je okrem iného poskytnúť poistencom finančnú kompenzáciu pre prípad straty príjmu v dôsledku materstva, resp. starostlivosti o dieťa. Vo vzťahu k podmienke prevzatia dieťaťa do starostlivosti uviedol, že táto je splnená iba v prípade, ak otec prevzal od matky starostlivosť o dieťa, ktorú do prevzatia zabezpečovala dieťaťu matka. Ďalej správny orgán prvého stupňa uviedol, že žalobca od 08.10.2018 do 31.12.2018 vykonával zárobkovú činnosť u zamestnávateľa EKOM spol. s r. o., so

sídлом Priemysel'ná 5031/18, 921 01 Piešťany v takmer nezmenenom časovom rozsahu a s porovnateľným príjmom ako pred uplatnením nároku na materské. Nárok na materské mu opätovne vznikol od 01.01.2019 z dôvodu, že ku dňu 31.12.2018 ukončil pracovný pomer so spoločnosťou EKOM spol. s r. o. Správny orgán prvého stupňa záverom zdôraznil, že účelom materského, poskytovaného z nemocenského poistenia je zabezpečiť poistencovi príjem, ktorý stratil, resp. k zníženiu ktorého došlo v dôsledku tehotenstva a materstva - v prípade matky dieťaťa alebo v dôsledku prevzatia starostlivosti o dieťa do troch rokov jeho veku v prípade iného poistenca, napríklad otca dieťaťa, dodajúc, že účel zákona nie je naplnený, pokiaľ otec dieťaťa prevzal dieťa do starostlivosti len formálne a naďalej vykonáva prácu v rovnakom rozsahu z hľadiska pracovného času, pričom dosahuje porovnateľný príjem ako pred nástupom na rodičovskú dovolenku.

3. Žalovaná v preskúmanom rozhodnutí uviedla, že podmienka prevzatia dieťaťa do starostlivosti a následného poskytovania starostlivosti tomuto dieťaťu je splnená vtedy, ak otec dieťaťa fakticky (nielen formálne) prevezme dieťa do svojej starostlivosti, pričom spravidla ide o situáciu, kedy otec dieťaťa prerušuje svoju pracovnú činnosť, aby sa mohol o dieťa starať, vrátane situácie, keď otec dieťaťa aj po prevzatí dieťaťa do starostlivosti vykonáva inú pracovnú činnosť, avšak v podstatne menšom rozsahu z hľadiska pracovného času ako pracovnú činnosť v pracovnom pomere, z ktorého si uplatnil nárok na materské. Zdôraznila, že na splnenie podmienky nároku na materské musí ísť o faktické prevzatie dieťaťa do starostlivosti. Pokiaľ otec naďalej vykonáva zárobkovú činnosť, nemožno takúto situáciu považovať za prevzatie dieťaťa do starostlivosti otca, nakoľko dohoda rodičov o prevzatí dieťaťa do starostlivosti otca je v takomto prípade fiktívna (formálna), a preto nie je otec vykonávajúci naďalej zárobkovú činnosť s rovnakým plným pracovným úväzkom považovaný za iného poistenca, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti.

4. Krajský súd vo svojom rozsudku uviedol, že medzi účastníkmi konania nebol sporný „pracovný status“ žalobcu a skutočnosť, že žalobca počas výkonu práce zabezpečoval starostlivosť o dieťa inou plnoletou osobou. Medzi účastníkmi konania bola spornou právna otázka, či žalobca aj napriek uzatvoreniu nového pracovného pomeru spĺňal zákonnú podmienku starostlivosti o dieťa, ktorej existencia je nevyhnutná pre vznik nároku na materské, tak ako to vyplýva z § 49 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, a to napriek skutočnosti, že starostlivosť o dieťa zabezpečoval prostredníctvom inej plnoletej osoby, tak ako tvrdil a preukázal prehlásením zo dňa 18.12.2018.

5. Krajský súd vo svojom rozsudku poukázal na účel materského ako dávky poskytovanej z nemocenského poistenia, ktorým je kompenzovanie straty príjmu zo zárobkovej činnosti, ku ktorej dochádza v dôsledku rôznych životných situácií, pričom zákonodarca v prípade materského predpokladá stratu príjmu v súvislosti s prevzatím dieťaťa do starostlivosti. Krajský súd z administratívneho spisu zistil, že žalobca v období od 08.10.2018 do 31.12.2018 skutočne odpracoval stanovený pracovný čas, rozdiel bol len v tom, že pracoval na jednu zmenu, na rozdiel od výkonu práce do nástupu na rodičovskú dovolenku, keď pracoval v trojzmennej prevádzke. Na základe výkazu odpracovaných zmien je preukázané, že žalobca pracoval od 06:00 hod. - do 14:30 hod. alebo od 06:30 hod. - 14:30 hod. alebo od 07:00 hod. - 15:00 hod., pričom konkrétne napríklad dňa 29.10.2018 pracoval od 07:00 hod. - 18:00 hod., v dňoch od 22.10.2018 do 26.10.2018 pracoval v popoludňajšej zmene, rovnako aj v dňoch 12.11.2018 a 13.11.2018 a taktiež v dňoch od 03.12.2018 do 07.12.2018. Taktiež je výkazom pracovných zmien preukázané, že žalobca odpracoval v mesiaci október 2018 spolu 184 hodín, v mesiaci november 2018 176 hodín a v mesiaci december 2018 168 hodín. Pre porovnanie v mesiaci september 2018, t. j. pred nástupom na rodičovskú dovolenku odpracoval žalobca 160 hodín. Ďalej, z vyhlásenia žalobcu vyplýva, že žalobca počas výkonu práce nezabezpečoval starostlivosť o syna osobne, ale prostredníctvom inej plnoletej fyzickej osoby.

6. Podľa názoru krajského súdu, zákon o sociálnom poistení, na rozdiel od zákona o rodičovskom príspevku, neumožňuje ako podmienku vzniku nároku na materské, aby iný poistenec, v danom prípade otec dieťaťa, zabezpečoval starostlivosť o dieťa inou plnoletou fyzickou osobou alebo právnickou osobou. To znamená, že pokiaľ chce otec dieťaťa popri poberaní materského pracovať na základe iného pracovnoprávneho vzťahu (čo nie je zákonom vylúčené), ako toho, z ktorého poistného vzťahu má

nárok na materské, musí sa jednať o takú pracovnú činnosť, ktorú je spôsobilý vykonávať popri zabezpečovaní starostlivosti o dieťa. Krajský súd, vychádzajúc z dikcie ustanovenia § 49 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, ako aj zo samotného účelu poskytovania materského, ktorým je, ako vyplýva z ustanovenia § 2 písm. a/ zákona o sociálnom poistení pokrytie straty alebo zníženia príjmu, zastáva názor, že pokiaľ iný poistenec na účely vzniku nároku na materské prevzal dieťa do starostlivosti, musí túto starostlivosť vykonávať osobne.

7. V konaní bolo na základe samotného tvrdenia žalobcu preukázané, že tento zabezpečoval starostlivosť o dieťa počas výkonu práce inou plnoletou fyzickou osobou (matkou alebo starou matkou dieťaťa), pričom mal za to, že týmto výkonom starostlivosti naďalej naplňal zákonné podmienky pre trvanie nároku na materské. Avšak z administratívneho spisu vyplýva skutočnosť, že žalobca pracoval na plný pracovný úväzok prevažne od 06:00 hod. do 14:30 hod., niekedy aj v popoludňajších hodinách u toho istého zamestnávateľa v maximálne dovolenom týždennom pracovnom čase. Podľa názoru krajského súdu nemôže na účely nároku na materské obstať argumentácia žalobcu, že si na rozdiel od predchádzajúceho pracovného pomeru upravil výkon pracovnej činnosti tak, že ju nevykonával v trojzmennej prevádzke, ale v jednozmennej prevádzke, nakoľko aj počas výkonu práce v jednozmennej prevádzke sa o svoje dieťa nestaral.

8. Pokiaľ žalobca poukazoval na rozdielny prístup žalovanej po usmernení pobočiek, tak k uvedenému krajský súd uviedol, že žalovaná sa správne odklonila od svojej predchádzajúcej rozhodovacej praxe, pričom v prípade odklonu založeného na revidovaní nesprávnej aplikácie zákona nie je namieste odvolávanie sa na princíp právnej istoty a predvídateľnosti rozhodnutí vrátane rovnosti účastníkov konania.

9. Krajský súd záverom opakoval, že osobitnou podmienkou na priznanie nároku na materské v zmysle § 49 ods. 1 v spojení s § 49 ods. 2 písm. d/ zákona o sociálnom poistení je prevzatie dieťaťa do starostlivosti otca, ktorá podmienka sa nemôže považovať za splnenú len formálnym deklarováním v rodičovskej dohode, ale aj skutočným vykonávaním tejto starostlivosti otcom dieťaťa, ktorý je v tomto smere nezastupiteľný žiadnou plnoletou fyzickou osobou alebo právnickou osobou. V konaní však bolo preukázané, že žalobca preukázateľne od 08.10.2018 pracoval na plný úväzok na základe novo založeného pracovného pomeru u toho istého zamestnávateľa, pričom, ako sám uviedol, v čase výkonu práce sa o svojho syna nestaral, ale jeho starostlivosť zabezpečil prostredníctvom matky dieťaťa alebo starej matky dieťaťa. Týmto konaním preto jednoznačne nebola splnená osobitná podmienka nevyhnutná na existenciu nároku na materské (§ 49 ods. 1 zákona o sociálnom poistení). Preto konajúce orgány verejnej správy vec správne právne posúdili.

10. Proti rozsudku krajského súdu podal kasačnú sťažnosť žalobca (ďalej aj „sťažovateľ“), pretože má za to, že rozhodnutie krajského súdu vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. Podľa názoru sťažovateľa krajský súd nesprávne právne posúdil vec tým, že dospel k nesprávnemu právnenému záveru v otázke výkladu pojmu prevzatia starostlivosti o dieťa zo strany otca, ktoré zákon o sociálnom poistení stanovuje ako jednu z podmienok vzniku nároku tzv. iného poistencu na materské. Podľa žalobcu takýto výklad zákona je svojvoľný, pretože žiadne ustanovenie zákona nestanovuje, že by starostlivosť o dieťa mohla byť vykonávaná tzv. iným poistencom len osobne, resp. že by sa malo jednať o výlučne celodennú starostlivosť. Žalobca konštatuje, že ak by zákonodarca vyžadoval pre splnenie podmienky starostlivosti o dieťa, aby táto bola výlučne osobná a celodenná, bol by v § 49 ods. 1 zákona o sociálnom poistení použil rovnakú formuláciu o osobnej a celodennej starostlivosti tak, ako učinil v § 39 pri určení podmienky nároku na ošetrovné. Podľa názoru sťažovateľa normy obsiahnuté v zákone o sociálnom poistení sú normami kogentnými, teda nie je možné akýmkoľvek spôsobom rozširovať a zužovať ich obsah. Na základe tejto skutočnosti zastáva názor, že krajský súd obsah pojmu starostlivosti o dieťa nezákonne dotvára a rozširuje o podmienky nad rámec kogentného normatívneho textu zákona. Má za to, že ak sú ustanovenia zákona o sociálnom poistení normami kogentnými, krajský súd bol povinný prihliadať výlučne na to, či bola splnená starostlivosť o dieťa v rozsahu zabezpečenia výživy, hygieny dieťaťa, a nie zákonné podmienky rozširovať, dôvodiac zmyslom a účelom zákona.

11. Podľa názoru sťažovateľa rozsudok krajského súdu je svojvoľný a arbitrárny, nakoľko krajský súd vo svojej argumentácii pripúšťa, že podmienka starostlivosti o dieťa môže byť pri určitých pracovnoprávných vzťahoch splnená, pričom však z povahy veci je možnosť splnenia podmienky osobnej a celodennej starostlivosti o dieťa aj v prípade takýchto pracovnoprávných vzťahov vylúčená. Odôvodnenie rozsudku krajského súdu je podľa neho nepresvedčivé, nakoľko neposkytuje logickú odpoveď na otázku, aký je rozdiel v starostlivosti o dieťa zo strany otca v prípade, ak pracuje na plný pracovný úväzok alebo len na čiastočný, keďže v jednom aj v druhom prípade vzniká určitý časový priestor, kedy otec priamo nevykonáva starostlivosť o dieťa, ale celkom zrejme túto starostlivosť zabezpečuje inou formou. Podľa názoru žalobcu z rozhodnutia krajského súdu nevyplýva, kde je hranica medzi tým, kedy ešte rozsah pracovného úväzku otca spĺňa podmienku starostlivosti o dieťa a kedy už tomu tak nie je.

12. Sťažovateľ nesúhlasí ani s názorom krajského súdu, na základe ktorého žalovaná sa správne odklonila od svojej predchádzajúcej rozhodovacej praxe. Má za to, že akceptácia takého tvrdenia by viedla k aprobovaniu svojvôle orgánov verejnej moci, vzniku neistoty na strane občanov a vzniku neodôvodnených rozdielov pri priznávaní sociálnej dávky. Podľa názoru sťažovateľa existujúca aplikačná prax orgánov verejnej správy je rozhodujúca pre zachovanie ústavných princípov právnej istoty, legitímnych očakávaní a napokon aj rovnosti. Odklon žalovanej od predchádzajúcej rozhodovacej praxe vo veci priznávania materského otcom bol nezákonný, nakoľko nedošlo k žiadnej zmene zákona o sociálnom poistení a pre takýto odklon nebol daný ani iný vážny dôvod. Domnieva sa, že cieľom postupu žalovanej bolo najmä obmedziť rozsah poskytovania materského otcom. Je presvedčený, že zmena v rozhodovacej praxi žalovanej predstavuje zásah do základných ústavných práv žalobcu, konkrétne namietol porušenie princípov zásady rovnosti a princípu právnej istoty. Odklon od ustálenej rozhodovacej praxe musí byť veľmi precízne odôvodnený a nemôže mať za dôsledok vznik akejkoľvek právnej neistoty na strane občanov. Na základe vyššie uvedených skutočností žalobca navrhuje, aby kasačný súd zmenil rozsudok krajského súdu tak, že rozhodnutie žalovanej zrušuje a vec jej vracia na ďalšie konanie. Eventuálne navrhuje, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

13. Žalovaná vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti uviedla, že nie je dôvod analogickej aplikácie pri pojmoch „starostlivosť“ použitom v zákone o sociálnom poistení a „riadna starostlivosť“ definovanom v zákone o rodičovskom príspevku. Žalovaná upozorňuje na rozdiel medzi rodičovským príspevkom, nárok na ktorý je v zákone o rodičovskom príspevku podmienený zabezpečením riadnej starostlivosti o dieťa, a materským, nárok na ktoré je v zákone o sociálnom poistení podmienený prevzatím dieťaťa do starostlivosti a starostlivosťou o toto dieťa.

14. Podľa názoru žalovanej, na účely nároku na materské je nevyhnutné, aby starostlivosť dieťaťu poskytovala osoba, ktorá ho do svojej starostlivosti prevzala. Práve z tohto dôvodu pri posudzovaní nároku na materské nepostačuje len samotné uzatvorenie dohody rodičov dieťaťa o jeho prevzatí otcom. Táto podmienka musí byť splnená počas celého obdobia priznaného nároku na materské. Úmyslom zákonodarcu bolo odškodňovať iba skutočné, nie formálne prevzatie starostlivosti o dieťa a s tým spojené skutočné poskytovanie starostlivosti dieťaťu priamo osobou, uplatňujúcou si z dôvodu jej poskytovania s tým spojený nárok na materské. Preto odporuje zmyslu zákona, aby bolo poskytnuté materské počas materskej dovolenky, resp. rodičovskej dovolenky v prípade otca dieťaťa, ak otec, ktorý deklaruje prevzatie dieťaťa do starostlivosti, začne vykonávať závislú činnosť v podstate za tých istých podmienok, ktoré vylučujú, aby mohol poskytovať starostlivosť dieťaťu, čo je prípad sťažovateľa. Na základe horeuvedených skutočností, ako aj na základe konštantnej rozhodovacej praxe krajských súdov, žalovaná navrhuje, aby kasačný súd kasačnú sťažnosť zamietol.

15. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako kasačný súd (§ 438 ods. 2 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok správneho súdu, ako i konanie, ktoré mu predchádzalo, bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP), pričom zistil, že kasačnej sťažnosti nie je možné priznať úspech, a preto ju podľa § 461 SSP zamietol z nasledovných dôvodov:

16. Podľa čl. 1 ods. 1 veta prvá Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.

17. Podľa čl. 2 ods. 2 ústavy štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

18. Podľa čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.

19. Podľa § 2 písm. a/ zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom ku dňu právoplatnosti preskúmaného rozhodnutia (13.05.2019) sociálne poistenie podľa tohto zákona je nemocenské poistenie ako poistenie pre prípad straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti, tehotenstva a materstva.

20. Podľa § 13 ods. 1 písm. d/ citovaného zákona z nemocenského poistenia sa za podmienok ustanovených týmto zákonom poskytujú nemocenské dávky, a to materské.

21. Podľa § 30 citovaného zákona zamestnanec má nárok na nemocenskú dávku, ak:

a) splnil podmienky ustanovené na vznik nároku na nemocenskú dávku počas trvania nemocenského poistenia alebo po jeho zániku v ochrannej lehote a

b) nemá príjem, ktorý sa považuje za vymeriavací základ podľa § 138 ods. 1, okrem príjmu, ktorý sa poskytuje z iného dôvodu, než za vykonanú prácu, za obdobie trvania dôvodu na poskytnutie nemocenskej dávky uvedeného v § 33 ods. 1, § 39 ods. 1, § 48 ods. 1 a § 49 ods. 1.

22. Podľa § 49 ods. 1 citovaného zákona iný poistenec, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti a ktorý sa o toto dieťa stará, má nárok na materské odo dňa prevzatia dieťaťa do starostlivosti v období 28 týždňov od vzniku nároku na materské. Osamelý iný poistenec, ktorý sa stará o dieťa prevzaté do svojej starostlivosti, má nárok na materské v období 31 týždňov od vzniku nároku na materské a iný poistenec, ktorý prevzal do starostlivosti dve alebo viac detí a aspoň o dve z nich sa stará, má nárok na materské 37 týždňov od vzniku nároku na materské. Iný poistenec má nárok na materské najdlhšie do dovŕšenia troch rokov veku dieťaťa, ak v posledných dvoch rokoch pred prevzatím dieťaťa do starostlivosti bol nemocensky poistený najmenej 270 dní.

23. Podľa § 49 ods. 2 písm. d/ citovaného zákona iný poistenec, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti, je otec dieťaťa po dohode s matkou dieťaťa, najskôr po uplynutí šiestich týždňov odo dňa pôrodu, a matka nepoberá materské na to isté dieťa alebo rodičovský príspevok.

24. Podľa § 51 ods. 2 citovaného zákona ak sa poistenec prestal starať o dieťa z iného dôvodu, ako je jeho nepriaznivý zdravotný stav, nárok na materské zaniká dňom skončenia jeho starostlivosti o dieťa a opätovne vzniká odo dňa pokračovania v starostlivosti o toto dieťa. Obdobie, počas ktorého sa poistenec prestal starať o dieťa z iných dôvodov, sa započítava do celkového obdobia trvania nároku na materské.

25. Medzi účastníkmi konania nebolo sporné, že sťažovateľ podal žiadosť o materské dňa 12.10.2018 s tým, že pred poskytnutím rodičovskej dovolenky naposledy pracoval u zamestnávateľa EKOM, s. r. o. do 02.10.2018 a rodičovská dovolenka mu bola jeho zamestnávateľom poskytnutá od 03.10.2018. Rozhodnutím č. 200-029498-CA04/2018 zo dňa 19.11.2018 bol sťažovateľovi priznaný nárok na materské od 03.10.2018, avšak následne Sociálna poisťovňa, pobočka Trnava zistila zo svojho informačného systému, že od 08.10.2018 začal vykonávať zárobkovú činnosť. Sťažovateľ v období od 08.10.2018 do 31.12.2018, v ktorom požiadal o dávku materského, vykonával pracovnú činnosť na plný pracovný úväzok u rovnakého zamestnávateľa EKOM, s. r. o., so sídlom v Piešťanoch, ako tomu bolo v jeho predchádzajúcom pracovnom pomere. Podľa pracovnej zmluvy zo dňa 08.10.2018 vykonával prácu na pracovnej pozícii dispečer výroby lisovňa, s týždenným pracovným časom 40 hodín a podľa potvrdenia zamestnávateľa so mzdou 800,- EUR mesačne a osobným ohodnotením 180,- EUR. Podľa tvrdenia sťažovateľa v čase výkonu jeho práce sa o maloletého F. F., nar. XX.XX.XXXX starala

matka maloletého dieťaťa B. F., ktorá žije so sťažovateľom v spoločnej domácnosti, alebo jeho matka Q. F.. Keďže prestal poskytovať dieťaťu starostlivosť, bol žalovanou podaním zo dňa 19.11.2018 oboznámený s tým, že uvedené je dôvodom pre zánik nároku na materské. Následne podaním zo dňa 04.01.2019 sťažovateľ oznámil pobočke Trnava, že ukončil pracovný pomer ku dňu 31.12.2018 a požiadal o obnovenie vyplácania materského z dôvodu opätovného vzniku nároku na materské od 01.01.2019.

26. Materské je nemocenskou dávkou, ktoré sa za podmienok ustanovených zákonom o sociálnom poistení poskytuje z nemocenského poistenia, pričom sa jedná o opakujúcu sa peňažnú dávku, ktorá nahrádza mzdu alebo plat počas materskej dovolenky, resp. rodičovskej dovolenky v prípade otca dieťaťa. Nemocenská dávka plní účel hmotného zabezpečenia v dôsledku materstva, resp. u iného poistenca v dôsledku prevzatia dieťaťa do starostlivosti, a to v prípade straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti z tohto dôvodu (§ 2 písm. a/ citovaného zákona). Účelom materského je teda preklenúť časové obdobie, kedy v dôsledku materstva alebo prevzatia dieťaťa do starostlivosti poistenci nemôžu pracovať vôbec alebo len obmedzene, čo viedlo k strate alebo zníženiu príjmu zo zárobkovej činnosti.

27. V danom prípade zostala spornou otázka, či žalobca splnil podmienku prevzatia dieťaťa do starostlivosti v zmysle ustanovenia § 49 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, ktorá je predpokladom pre priznanie materského z nemocenského poistenia.

28. Ohľadom právneho posúdenia sťažovateľ uvádza, že nesúhlasí s interpretáciou podmienky prevzatia dieťaťa do starostlivosti, ktorá je podľa neho splnená aj v prípade, ak sa o dieťa stará iná fyzická osoba. Kasačný súd s touto interpretáciou sťažovateľa nesúhlasí. Zmyslom materskej dávky je kompenzácia za stratu príjmu počas starostlivosti o dieťa. Predpokladom je teda skutočná starostlivosť o dieťa a zníženie príjmu ako jej dôsledok.

29. Iba formálne prevzatie dieťaťa otcom v zmysle uzatvorenej dohody rodičov, bez reálneho naplnenia jej obsahu, nezodpovedá účelu materskej dávky. Napriek tomu, že pojem starostlivosť nie je v zákone o sociálnom poistení definovaná, nemožno vychádzať z pojmu riadna starostlivosť v zmysle zákona o rodičovskom príspevku, a to z dôvodu, že rodičovský príspevok je dávka iného charakteru. Rodičovský príspevok je štátnou sociálnou dávkou upravenou v osobitnom zákone, ktorou štát prispieva všetkým rodičom v rovnakej sume bez ohľadu na výšku dosiahnutého príjmu. Naproti tomu účelom materského nie je zvýšiť príjem rodiny, ale kompenzovať výpadok príjmu jedného z rodičov v dôsledku starostlivosti o dieťa.

30. Skutočnosť, že zákonodarca predpokladal skutočnú starostlivosť o dieťa, vyplýva aj z ustanovenia § 51 ods. 1 a 2 zákona o sociálnom poistení, ktorý viaže zánik nároku na materské práve na dôvod, že sa poistenc zdieťa z iného dôvodu ako je jeho nepriaznivý zdravotný stav, musí byť len poistenc, teda ten, kto poberá materské ako dávku z nemocenského poistenia, čo v konečnom dôsledku znamená, že práve táto osoba sa predtým musela o dieťa starať. V prípade, ak by sa nevyžadovala skutočná starostlivosť o dieťa poistencom a postačovala by iba formálna dohoda, zakotvenie uvedených dôvodov zániku nároku na materské by nedávalo zmysel. Kasačný súd sa preto v celom rozsahu stotožnil s právnym názorom správneho súdu, že táto osoba (v danom prípade otec) je pri výkone starostlivosti o dieťa nezastupiteľná. Kasačný súd zastáva právny názor, že ustanovenie § 51 ods. 2 zákona o sociálnom poistení priamo nadväzuje na dikciu § 49 ods. 1 a potvrdzuje právny záver, že poistenc, ktorý dieťa prevzal do starostlivosti, sa o toto dieťa musí osobne starať.

31. Z tohto dôvodu aj Sociálna poisťovňa správne dospela k záveru, že v danom prípade od nástupu sťažovateľa do pracovného pomeru dňa 08.10.2018 nebola splnená podmienka starostlivosti o dieťa zo strany otca dieťaťa. Ak otec dieťaťa v konkrétnom prípade v priebehu rodičovskej dovolenky riadne pracoval v hlavnom pracovnom pomere na neskrátený týždenný pracovný čas, potom nie je možné konštatovať, že by sa staral o dieťa tak ako to predpokladá zákon o sociálnom poistení, teda osobne,

čoho dôsledkom by bola strata alebo zníženie jeho príjmu. Žalovaná teda správne rozhodla, keď aplikovala § 51 ods. 2 citovaného zákona, keďže dňa 08.10.2018 sa sťažovateľ prestal starať o dieťa z iného dôvodu ako z dôvodu nepriaznivého zdravotného stavu, a preto mu nárok na materské, ktoré mu vzniklo dňom prevzatia dieťaťa do starostlivosti dňa 03.10.2018 zanikol dňom skončenia jeho starostlivosti o dieťa, t. j. dňom 08.10.2018 až do 31.12.2018 nemal nárok na materské, pretože mu trval pracovný pomer tak, ako je uvedené vyššie a nárok mu opätovne vznikol od 01.01.2019, kedy mu pracovný pomer zanikol.

32. Ku sťažnostným námietkam kasačný súd uvádza nasledovné:

33. Čo sa týka námietky nesprávneho právneho posúdenia pojmu prevzatia dieťaťa do starostlivosti, k tejto námietke sa už kasačný súd vyjadril vyššie v odôvodnení. Dodáva, že správny súd nevyložil tento pojem svojvoľne, čo namietal sťažovateľ. Pokiaľ sťažovateľ tvrdí, že uvedený výklad nevychádza z normatívneho textu zákona o sociálnom poistení, pretože v ňom nie je uvedené, že by starostlivosť o dieťa mohla byť vykonávaná len osobne, resp., že by sa malo jednať o výlučnú celodennú starostlivosť, kasačný súd uvádza, že zo strany sťažovateľa ide o nesprávne pochopenie dikcie právnej normy. Práve preto, že sa jedná o kogentnú právnu normu (ako to správne uviedol v kasačnej sťažnosti žalobca), správne orgány aplikujúce túto normu musia vychádzať z gramatického a teologického výkladu tejto právnej normy tak, aby bola vykladaná jednak v súlade s jej gramatickým obsahom a jednak v súlade s cieľmi a účelom zákona o sociálnom poistení. Ak z hypotézy právnej normy § 49 ods. 1 vyplýva podmienka, že o dieťa sa musí starať poistenec, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti, z uvedeného priamo vyplýva, že sa o dieťa nemôže starať iná fyzická alebo právnická osoba. V spojení s § 2 písm. a/ tohto zákona, potom musí tento poistenec mať aj stratu alebo zníženie príjmu zo zárobkovej činnosti v dôsledku tohto prevzatia. Iná osoba, napr. matka dieťaťa alebo jeho stará matka sú z tejto starostlivosti vylúčené. Výklad, ktorý zaujal sťažovateľ v kasačnej sťažnosti naopak rozširuje neprimeraným spôsobom hypotézu tejto právnej normy, keď pripúšťa, že by touto osobou mohli byť aj iné fyzické osoby. Pokiaľ toto zákonné ustanovenie tieto osoby priamo v hypotéze právnej normy nestanovuje, na čo poukazuje aj samotný sťažovateľ, potom tieto osoby nie sú osoby, ktoré by mohli vykonávať starostlivosť o dieťa s dôsledkom priznania materského poistencovi uvedenému v § 49 ods. 1. Osobná starostlivosť poistenca je zdôraznená slovným spojením „ktorý sa o toto dieťa stará“. Pokiaľ by zákonodarca mal v úmysle vyjadriť, že jeho osobná starostlivosť nie je potrebná, potom by túto podmienku v hypotéze tejto právnej normy neuvádzal.

34. Kasačný súd na podporu vyššie uvedeného výkladu účelu dávky poukazuje aj na znenie bodu 19 Preambuly smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1158 z 20.06.2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ, v ktorom sa uvádza: „V záujme podpory rovnomerného rozdelenia opatrovateľských povinností medzi ženami a mužmi a možnosti vytvorenia puta medzi otcami a deťmi už v rannom veku detí, by sa malo zaviesť právo na otcovskú dovolenku pre otcov alebo pre rovnocenných druhých rodičov, ak sú uznaní vo vnútroštátnom práve a v rozsahu, v akom sú v ňom uznaní. Takáto otcovská dovolenka by sa mala čerpať v čase okolo narodenia dieťaťa a mala by byť jasne spojená s narodením na účely poskytovania starostlivosti.“

35. Je teda zrejmé, že účelom nie je podpora otcov v poberaní materského ako peňažnej dávky, ale v tom, aby sa vo vyváženej miere osobne podieľali na rodinných povinnostiach a teda aj na starostlivosti o dieťa, čo je v priamom rozpore s výkladom, ktorý prezentuje sťažovateľ. Pokiaľ otec dieťaťa nezabezpečuje starostlivosť o dieťa, o ktoré sa stará naďalej matka alebo stará matka, nie je zabezpečená možnosť matky vrátiť sa do pracovného procesu, čo je zmyslom podpory otcov v čerpaní rodičovských dovoleniek a materských dávok. Nedochádza k rovnomernému rozdeleniu povinností súvisiacich so starostlivosťou o dieťa a ani k možnosti vytvorenia puta medzi otcami a deťmi.

36. Čo sa týka sťažnostnej námietky, že správny súd obsah pojmu starostlivosti o dieťa nezákonne dotvoril a rozšíril o podmienku nad rámec kogentného normatívneho textu zákona, keď prihliadol na účel poskytovanie materského, ktorým je pokrytie straty alebo zníženie príjmu, kasačný súd uvádza

nasledovné:

37. Základom interpretácie a aplikácie čl. 1 ods. 1 ústavy je zabezpečenie materiálneho, a nie formálneho právneho štátu. Základnou premisou materiálneho právneho štátu sa prezentuje všeobecná záväznosť práva pre všetkých. To znamená, že štátne orgány, orgány územnej samosprávy, právnické osoby s právomocou rozhodovania o právach a povinnostiach, ako aj každý jednotlivец musí konať tak, ako určuje právny poriadok.

38. Ústavný súd SR princíp materiálneho právneho štátu prezentoval v právnom názore: „V právnom štáte, v ktorom sú ako neoddeliteľné súčasť okrem iných stelesnené princípy, ako sú právna istota a spravodlivosť (princíp materiálneho právneho štátu), čo možno spoľahlivo vyvodit' z čl. 1 ústavy, sa osobitný dôraz kladie na ochranu tých práv, ktoré sú predmetom jej úpravy. Povinnosťou všetkých štátnych orgánov je zabezpečiť reálnu možnosť ich uplatnenia tými subjektmi, ktorým boli priznané.“ (ÚS 17/1999, nález z 22.09.1999, Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 1999, s. 365; zhodne I.ÚS 44/1999, nález z 13.10.1999, Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 1999, s. 382, I.ÚS 10/98, I.ÚS 54/02 nález z 13.11.2002, Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 2002 - II. polrok, s. 750, nález Ústavného súdu SR č. PL. ÚS 22/06). Judikatúra ústavného súdu tiež kladie dôraz, že v súlade s čl. 1 ods. 1 ústavy s uplatňovaním princípu právnej istoty v právnom štáte sa spája požiadavka všeobecnosti, platnosti, trvácnosti, stability, racionálnosti a spravodlivého obsahu právnych noriem; medzi ústavné princípy vlastné právemu štátu patrí aj zákaz svojvôle v činnosti štátnych orgánov, ako aj zásada primeranosti, resp. proporcionality (PL. ÚS 1/04).

39. Z článku 152 ods. 4 ústavy vyplýva, že výklad a uplatňovanie všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s ústavou. Pozitivistický právny prístup k aplikácii zákonov je preto v činnosti štátnych orgánov modifikovaný ústavne konformným výkladom, ktorý v závislosti od ústavou chránených hodnôt pôsobí reštriktívne alebo extenzívne na dikciu zákonných pojmov. Obsah zákonnej právnej normy nemôže byť interpretovaný izolovane, mimo zmyslu a účelu zákona, cieľa právnej regulácie, ktorý zákon sleduje. Požiadavka na ústavne konformnú aplikáciu a výklad zákona je podmienkou zákonnosti rozhodnutia ako individuálneho správneho aktu.

40. Sťažovateľ vykladá obsah ustanovenia § 49 ods. 1 citovaného zákona bez nadväznosti na ostatné ustanovenia zákona o sociálnom poistení a zákonom sledovaný cieľ, keď má za to, že bolo potrebné prihliadať výlučne na to, či bola splnená starostlivosť o dieťa v rozsahu zabezpečenia výživy, hygieny, výchovy dieťaťa a dodržiavania preventívnych prehliadok (uvedené podmienky starostlivosti sú prevzaté z iného právneho predpisu - zákona o rodičovskom príspevku) a keď uvádza, že zákonné podmienky nie je možné rozširovať dôvodiac zmyslom a účelom zákona. Naopak, výklad každej právnej normy musí byť najmä teleologický (výklad e ratione legis, vychádzajúci zo zmyslu zákona), teda prihliadajúci najmä na účel a ciele právnej úpravy. Bolo preto nevyhnutné výklad tohto ustanovenia realizovať aj cez posúdenie účelu zákona, vyjadreného v definícii pojmu „nemocenské poistenie“ uvedenej v § 2 písm. a/ zákona.

41. Ďalšia sťažovateľova námietka tkvela v tom, že právny názor správneho súdu v otázke výkladu pojmu starostlivosti o dieťa iným poistencom je aj svojvoľný a arbitrárny, nakoľko nedáva akceptovateľnú odpoveď na otázku, aký je rozdiel v starostlivosti o dieťa zo strany otca v prípade, ak pracuje na plný pracovný úväzok alebo čiastočný, alebo pracuje tzv. home office (práca na doma). V tejto súvislosti kasačný súd poukazuje na to, že táto námietka nesúvisí s prípadom sťažovateľa. Správny súd len na okraj uviedol posudzovanie prípadov, pokiaľ by iný poistenc, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti, pracoval buď z domu alebo na čiastočný pracovný úväzok. Toto posúdenie sa však sťažovateľa vonkoncom netýka, pretože tento pracoval na plný pracovný úväzok 40 hodín týždenne na ranné alebo odpoľudňajšie pracovné smeny. Preto prípadné nesprávne právne posúdenie správneho súdu týchto otázok nemôže zasiahnuť do práv sťažovateľa a vyvolať iné právne posúdenie jeho prípadu.

42. Obiter dictum vo vzťahu k otázke, či vykonávaná pracovná činnosť je v takom rozsahu, ktorý nebráni poskytovať osobnú starostlivosť o dieťa, alebo už je v takom rozsahu, ktorý poskytovanie

osobnej starostlivosti vylučuje, kasačný súd konštatuje, že uvedené posudzuje správny orgán v každom konkrétnom prípade individuálne. Najmä by išlo o posúdenie, či pracovný pomer znemožňuje poistencovi starostlivosť o dieťa v takých markantných a pravidelných časových úsekoch, ktoré by bolo potrebné vykrývať starostlivosťou inej osoby (osôb).

43. Ďalšou sťažnostnou námietkou bolo, že napadnutým rozhodnutím vzniká právna neistota na strane občanov - otcov a vznikajú neodôvodnené rozdiely pri priznávaní sociálnej dávky materského otcom. S touto námietkou súvisí aj námietka, že došlo k porušeniu zásady rovnosti občanov podľa čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a princípov právnej istoty a predvídateľnosti rozhodnutí v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Žalobca sa domnieva, že cieľom postupu žalovanej bolo najmä obmedziť rozsah poskytovania materského otcom. Kasačný súd konštatuje, že pokiaľ došlo po novelizácii zákona o sociálnom poistení zákonom č. 543/2010 Z. z. k priznávaniu materského bez toho, aby sa skúmalo, či poistenc skutočne sám zabezpečuje starostlivosť o dieťa, a postačovalo splnenie len formálneho prevzatia dieťaťa do starostlivosti na základe dohody s matkou dieťaťa, táto aplikačná prax nezodpovedala zneniu relevantných zákonných ustanovení o priznávani materského ako nemocenskej dávky podľa zákona o sociálnom poistení. Ak následná aplikačná prax správnych orgánov odstránila toto pochybenie a náležite objasňuje aj starostlivosť o dieťa zo strany poistenca osobitne v každom individuálnom prípade, uvedený postup nemôže byť v rozpore so zákonom a ani v rozpore so zásadou legitímneho očakávania účastníka takéhoto právneho vzťahu. Kasačnému súdu však neprináleží komentovať skôr vydané rozhodnutia žalovanej v právnych veciach iných účastníkov konania. Poukazuje však na to, že nemožno vylúčiť, že sa správny orgán odkloní od existujúcej rozhodovacej praxe a v nových rozhodnutiach zaujme opačný právny názor, ako zaujal v rozhodnutiach v obdobných právnych veciach predchádzajúcich rozhodnutiach. Tento odklon súvisí s vyvíjajúcimi sa právnymi názormi aj na strane správnych orgánov, ktoré nie sú strnulé. Pokiaľ správny orgán v nových rozhodnutiach náležitým spôsobom odôvodní zmenu tohto právneho názoru, takéto rozhodnutie je v súlade s princípmi právneho štátu, najmä so zásadou právnej istoty a rovnosti účastníkov konania.

44. V danom prípade kasačný súd má za to, že žalovaná dostatočným spôsobom odôvodnila svoje rozhodnutie, keď individuálne uviedla, prečo v prípade sťažovateľa nedošlo k splneniu podmienky osobnej starostlivosti o maloleté dieťa. Nebola naplnená vada, ktorú namietal sťažovateľ v kasačnej sťažnosti a to, že došlo k vzniku neodôvodnených rozdielov pri priznávaní materského otcom. Nie je možné súhlasiť s názorom sťažovateľa, že len preto, že v minulosti boli vydávané rozhodnutia s určitým právnym posúdením, nie je možné do budúcnosti vydať rozhodnutie s iným právnym posúdením. Takto ponímaný princíp právnej istoty by sa stal neželaným činiteľom, ktorý by brzdil potrebný vývoj právnych názorov. Také ponímanie princípu právnej istoty, ako ho prezentoval sťažovateľ v kasačnej sťažnosti, možno považovať za účelové.

45. Je tiež nedôvodná kasačná námietka, že žalovaná vytvorila neprehľadný systém, v ktorom bežný žiadateľ o dávku pri absencii jasne definovaných kritérií nevie s istotou vopred určiť, či podmienky na priznanie materského spĺňa. Podľa názoru kasačného súdu tým, že Sociálna poisťovňa aplikovala podmienky stanovené v § 49 ods. 1 zákona o sociálnom poistení individuálne na prípad sťažovateľa, nedošlo k nezákonnosti preskúmaného rozhodnutia žalovanej, ktoré je predmetom tohto súdneho prieskumu. Naopak, v prípade sťažovateľa boli posúdené všetky konkrétne skutkové okolnosti, ktoré sa ho ako žiadateľa o materské týkajú.

46. Argumentácia ustanovením § 39 zákona o sociálnom poistení je neadekvátne. Tým, že zákonodarca zákonom č. 521/2011 Z. z. novelizoval § 39 a v prvej vete pripojil slová „osobne a celodenne“, stanovil tým podmienku, že na nárok na ošetrovné je potrebná osobná a celodenná starostlivosť, pri splnení ďalších podmienok. Tým je starostlivosť stanovená prísnejšie ako pri § 49 ods. 1 citovaného zákona. Z § 49 ods. 1 explicitne vyplýva povinnosť iného poistenca starať sa o dieťa, avšak nie celodenne, čo v konečnom dôsledku potvrdzuje aj aplikačná prax žalovanej, ktorá umožňuje v ojedinelých prípadoch, kedy sa poistenc nestará o dieťa úplne celodenne, priznať materské. Osobná starostlivosť o dieťa však či už pri poberaní ošetrovného alebo materského musí byť zachovaná.

47. Vzhľadom na to, že kasačný súd vyhodnotil sťažnostné body ako nedôvodné a sám nezistil dôvod, pre ktorý by bolo potrebné zrušiť rozsudok správneho súdu, kasačnú sťažnosť podľa § 461 SSP ako nedôvodnú zamietol.

48. O náhrade trov kasačného konania bolo rozhodnuté podľa § 467 ods. 1 SSP v spojení s § 167 ods. 1 a § 168 SSP a contrario. Sťažovateľ (žalobca) v kasačnom konaní úspešný nebol, preto mu právo na náhradu trov nepatrí. Žalovanej patrí právo na náhradu trov kasačného konania ako úspešnému účastníkovi, avšak vzhľadom na neexistenciu podmienok stanovených v § 168 SSP jej kasačný súd náhradu trov kasačného konania nepriznal.

49. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3:0.

**Poučenie:**

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.